



ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๒๙



๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยคอย่างไร และพยัญชนะไหนบ้างใช้สียงโยคอย่างไร ฯ
๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ เรียกว่าอะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ยญเจ, นาโคว ในคำว่า "อหีนาคิว สงคาม" ตัดต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู
 - ก. ปฐมวิภัติแบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง
 - ข. ภควโต เป็นวิภัติไหนบ้าง
 - ค. คัพทัมโนคนะ เข้าสมาสแล้ว นิยมทำอย่างไร
 - ฌ. ต คัพท อย่างไรเป็นบุริสัพพนาม อย่างไรเป็นวิเสสนสัพพนาม
 - ง. สมปติ, สมนตา แปลว่าอย่างไร เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ
๔. ในอาขยัต วิภัติไหน ใช้ปฐมบุรุษ แทนมัธยมบุรุษเป็นพื้น ฯ อุทปาติ ในประโยคที่ว่า ปริวารินิสาย ลาโก อุทปาติ นี้ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้
 - ก. เทสนาวสานะ องฺกุโร จ อินฺทโก จ โสตาปตฺติผล ปติฏฺจติ
 - ข. มา เอวํ กโรสิ
 - ค. อุโฆ ตีรานิ ภิษชิสฺ ฯ
๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู
 - ก. โพธิ ในคำว่า โพธิสโต, โพธิฌานตถาย, โพธิรุกขมูล คำไหนเป็น รูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
 - ข. สนฺโต, ลทฺทพฺโพ เป็น ธาตุ และปัจจัยอะไร ฯ
๖. ตัปฺปฺริสสมาสแปลกกันกับกัมมธารยสมาสอย่างไร ฯ ยถาสฺขํ, อากิณฺณมนุสฺสา (เวสาลี), เอกิภาวสฺขํ เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๗. ปัจจัยในสมุหัตถิตีต ลงแทนคัพทอะไร สำเร็จแล้วเป็นลึงค์อะไร มุฏฺจสจฺจํ, อายสฺมา, ปุชฺณีโย ลงปัจจัยอะไร ในตฺถิตีตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ



ให้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์



๑. มีหลักการสังโยค ดังนี้

พยางค์ที่ ๑ ข้อหน้าพยางค์ที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้
พยางค์ที่ ๓ ข้อหน้าพยางค์ที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้
พยางค์ที่ ๕ สุดวรรค ข้อหน้าพยางค์ในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่
 ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว
พยางค์ที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ

๒. เรียกว่า สนิทวิโยปการณ มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑, อาเทโส แปลง ๑, อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑, วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑, ปกติ ปกติ ๑, ทิโม ทำให้ยาว ๑, รสสฺส ทำให้สั้น ๑, สญโยโค

ข้อตัว ๑

ยญเจ ตัดเป็น ย-เจ เมื่อมีพยางค์อยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยางค์
 ที่สูตวรรค ในที่นี้ จ อยู่หลังจึงแปลงนิคคหิตเป็น ฃ ต่อเป็น ยญเจ
นาโคว ตัดเป็น นาโค-อิว ถ้าสระ ๒ ตัวมีรูปไม่เสมอกัน (คือ สระหน้าเป็น โอ สระหลัง
 เป็น อี) ลบสระเบื้องปลายบ้างก็ได้ ในที่นี้ ลบ อี แห่ง อิว เสีย ต่อเป็น นาโคว ฯ

๓. ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. แบ่งเป็น ๒ เป็น ลิงคตุโถ หรือ กตุตา ที่เป็นตัวประธานอย่าง ๑ เป็น อาลปนํ คำสำหรับ
 ร้องเรียกอย่าง ๑

ข. เป็น จตุตถิ และ ฉฐฐิ เอกวจนะ

ค. นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ ได้ เหมือนคำว่า มโนโคโณ หมูแห่งมะนะ เป็นต้น เว้นแต่
 วจ คัพทฺเมื่อเข้าสมาสแล้วเอาสระที่สุดของตนเป็น อี เช่น วจิมมํ วจิโกโท เป็นต้น

ง. ต คัพทฺ ที่ท่านมิได้เขียนไว้กับนามคัพทฺ หรือ ตุมฺห อมฺห คัพทฺ เป็น บุริสสัพพนาม
 ตรงกับคำที่ใช้ในภาษาของเราว่า "ท่าน เธอ เขา มัน" ไม่แปลว่า "นั้น" อุทฺทฺธฺว่า
 อาจารย์ มํ นิจฺจเมว โววฺทติ อนุสฺสติ โส ทิ มยฺหํ วุฑฺฒิ อาสฺสิติ ฯ ต คัพทฺ ที่ท่าน
 ที่ท่านเขียนไว้กับนามคัพทฺ หรือ ตุมฺห อมฺห คัพทฺ เป็น วิสฺสนสัพพนาม แปลว่า "นั้น"



อุทาหรณ์ว่า อภิญา ย โข โส ภควา ฌมฺมิ เทเสติ โน (เทเสติ)

ง. สมฺปติ แปลว่า บัดเดี๋ยวนี้ บอกกาล

สมนฺตา แปลว่า รอบคอบ บอกริขเฉท ฯ

๔. โอ มัชฌมบุรุษ หิยตฺตนิ และ อัสซตฺตนิ เอกวจนะ มีที่ใช้น้อย ใช้ ปฐมบุรุษ เสียเป็นพื้น ฯ
 อุทปาติ อุ + ปท + อ + อี ที่มะต้นธาตุเป็น อา รัสสะ อี อัสซตฺตนิ เป็น อี แล้วลง อ
 อาคมต้นธาตุ ได้รูปเป็น อุ + อุปาติ แล้วลง ท อาคม จึงได้รูปเป็น อุทปาติ แปลว่า "ได้เกิดแล้ว" ฯ
 แก่คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ดังนี้

ก. เทสนาวสานเ องฺกุโร จ อินฺทโก จ โสตาปตฺติมเล ปตฺติฏฺฐหิสุ ฯ

ข. มา เอวํ อกาลิ หรือ มา เอวํ กโรหิ ฯ

ค. อุโม ตีรานิ ภิขุชฺชิสฺสุ ฯ

๕. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. โโพธิ ในคำว่า โพธิสฺสโต เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. พุชฺฌิสฺสติ โโพธิ, พุชฺฌตฺติติ วา โโพธิ (สฺสโต)

โพธิ ในคำว่า โพธิฌานตฺถาย เป็น กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฺฌติ เตนาติ โโพธิ (ฌาน)

โพธิ ในคำว่า โพธิรุกฺขมฺมุเล เป็น กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. พุชฺฌติ เอตฺถาติ โโพธิ (รุกฺโข)

ข. สนฺโต สม + ต = สนฺโต อีกอย่างหนึ่ง อส + อนฺต = สนฺโต

ลทฺฐพฺโพ ลภ + ตพฺพ = ลทฺฐพฺโพ

๖. กัมมชารยะ มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็น ประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ หรือเป็น
 วิเสสนะ ทั้ง ๒ บท, ส่วน ตปฺปฺริสฺสมาส มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน

ยถาสฺขํ เป็น อพยยิภาวสฺมาส นิปาตปฺพทกะ

วิ. ยํ ยํ สฺขํ ยถาสฺขํ หรือ สฺขสฺส ปฏฺิปาฏฺิ ยถาสฺขํ

อาภิกฺกณฺณมฺนุสฺสา เป็น สัตตมิตฺตลยฺยธิกรณพหุพพิทิสฺมาส

วิ. อาภิกฺกณฺณา มฺนุสฺสา ยสฺสํ สฺวา อาภิกฺกณฺณมฺนุสฺสา (เวสาลี)

เอภิกฺภาวสฺขํ เป็น บัญจมีตปฺปฺริสฺสมาส มี ฌณฺฐิตปฺปฺริสฺสมาส เป็นภายใน

ฉ. ตป. วิ. เอกสฺส ภาโว เอภิกฺภาโว (ศัพท์ที่เข้าสมาสกับ กถ, กร, ภู,
 นิยมลง อี เช่น พหุสิกรณ, อนุพฺพพิทธา)

ปณ. ตป. วิ. เอกีภาวโต อุปฺปนฺนํ สุขํ เอกีภาวสุขํ ฯ

๗. ลงแทน สมุท คัพท์ ฯ กณฺ, ฌ บัจจย สำเร็จแล้วเป็น ปุ. เช่น มานุสโก, มานุโส เป็นต้น, ตา บัจจย สำเร็จแล้วเป็น อิต. เช่น คามตา เป็นต้น

มฺภูจฺจจฺจํ ลง ฌย บัจจย ใน ภาวตัทธิต

วิ. มฺภูจฺจจฺจํ สติสฺส ภาโว มฺภูจฺจจฺจํ (ลบ อี ที่ ๓ ทิ้ง แล้วลบ ฌ แล้วแปลง ตย เป็น จจ)

อายสฺมา ลง มนฺตุ บัจจย ใน ตทฺสสฺสตีตัทธิต

วิ. อายฺ อสฺส อตฺถิตฺติ อายสฺมา (เอา อู แห่ง อายฺ เป็น อส)

ปุชฺณียํ ลง อีย บัจจย ใน ฐานตัทธิต

วิ. ปุชฺณํ อรหตีติ ปุชฺณียํ ฯ